

Самур

№ 4 (263) 2013-йисан 27-апрель

1992-йисан январдилай ахтатзава

Хабарар

www.samurpress.net

Бакуда цийи ботаникадин багь кутада. Ада 16450 квадратметрдин чка кьада. Цийи багь арадал гьун патал 5 000 000 евро пулунин такьатар харжда.

Дуьньядин виридалайни чехи мискӀин Бакудин Къарадагь райондин чилерал эшигда. Ам исятда дуьньядин лап чехи, Пакистандин 74 агъзур инсан кьазвай «Шагь Фейсел» мискӀиндилайни чехиди жеда.

Вашингтонда яшамш жезвай азербайжанви инженер Фаргьад Мамедова и йикъара Азербайжандин тарихдин Музейди «Молла Несреддин» журналдин 1908-1909-йисара чапдай акъуднавай надир нумраяр багьишнава. Санлай 1906-1931-йисара Тифлиса, Тебризда ва Бакуда журналдин 748 нумра чапдай акъуднава.

Набранда муаллими ва абурун хизанри ял ягъун патал кьилди санатория эцигна кубъгъзава. 298 чкадин цийи санатория алай йисан гатун варцара кардик кутада.

ГЪЕЙДАР АЛИЕВАН 90 ЙИС

ХАЛКЪДИЗ БАХШ АВУР УЪМУЪР

Алай йисан 10-майди вири дуьньяди сейли сиясатчи, чехи арифдар, тай авачир регьбер, Азербайжан халкъдин лидер Гейдар Алиеван 90 йисан юбилей кьейд ийида. Халкъдин тӀалабуналди вичи кьвед лагъай гьилера Азербайжандиз регьбервал гуз гатӀумайла Гь.Алиева лагъанай: «За жуван уьмуьрдин амай пайни халкъдиз бахш ийизва.» ГьакӀни хъана, ада халкъ паталди гзаф чехи крар кьилиз акъудна. Къарабагда ягь-ягъунар акъвазарна. Месэла ислягъвилелди гьалун патал вири жуьредин ала-хъунар авуна, дуьньядин талуьк тешкилатар кӀвачел къарагъарна.

Аслу тушир Азербайжандин архитектор тир Гейдар Алиева уьлкве яшамш хъун, кьудратлу хъун, адан экономика гуьнгуьна хтун патал гзаф месэлаяр гьялна. Мадни гзаф нефт гьасил авун ва гьа и кардалди республика кӀвачел ахкъалдарун патал «Асирдин икьрар» лугъудай икьрар кутӀунна, хьусиятчивал ва хуьруьн майишат виликди тухун патал реформаяр кьилиз акъудна.

Къанни цӀуд йисалай артух вахтунда Азербайжандиз регьбервал гайи, алагай асирдин 80-йисара СССР-дин регьберрикай сад хъайи кьудратлу сиясатчи Гейдар Алиеваз къецепатан машгъур ксари, регьберри лайихлу кьимет ганай. Америкадин Садхъанвай Штатрин Демократиядин Меркездин кьил Адлейн Чейишейна ла-

гъанай: «Азербайжандин президент Гейдар Алиев лугъуз тежедай кьван чехи инсан я. Сиясатчи ва гьукуматдин кьил хъиз ам Жорж Вашингтонахъ галаз гекьигиз жеда.» Узбекистандин президент Ислам Керимова гьейранвилелди лагъанай: «Гейдар Алиев хътин регьбер авай халкъ хушбахт я.»

Халкъдиз чехи регьбер пара кӀандай, вучиз лагъайтӀа ада ватандиз рикӀин сидкъидай кьуллугъзавай. Адазни Азербайжан пара кӀандай. Гьавилияй садра лагъанай: «Азербайжан зи рикӀ я. Азербайжан зи нефес я. Азербайжан зи уьмуьр я.» Халкъдиз ва ватандиз авай чехи муьгъуьббатдикай кьуват кьачур Гейдар Алиева халкъ вичин уьлкведин сагьиб авуна. Регьберди тухвай къенепатан ва къецепатан сиясат дуьньядин демократияди ачунавай рекьерив, принциприв къадайди хъана. Ада Азербайжандин къене демократиядин принципар арадал хкана, республикадин къецепатан сиясатда Азербайжандин аслу туширвал хвена. Вичин фикирризни принциприз эхирдал кьван вафалу яз амуькьна.

Чехи сиясатчи ва регьбер, са гафни авачиз, халкъдин лидер яз Гейдар Алиев гьеле сагъзамаз жанлу къисадиз элкьвенанай. Гьавилияй Гейдар Алиеван феноменди гьамиша инсанар вичихъ ялзава. Адан тӀвар дуьньядин чехи регьберрикай сад яз тарихда гьамишалух яз амуькьна.

Xəbərlər

www.samurpress.net

YUBİLEY TƏDBİRLƏRİ

Dünya şöhrətli siyasətçi, Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illiyi ilə əlaqədar həm respublikamızda, həm də dünyanın bir çox ölkələrində maraqlı tədbirlər həyata keçirilir. Bu günlərdə Kiyevdə Ukrayna-Azərbaycan dövlətlərarası münasibətlərinin qurulmasında böyük xidmətlərə malik olan ulu öndərin adına parkın təntənəli açılışı olmuşdur. Park ARDNŞ-in Ukraynadakı nümayəndəliyi tərəfindən salınıb. O, Kiyev bağ-park arxitekturasına qiymətli sosial sərmayədir.

“DOSTLUQ” ABİDƏSİ

Müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, Azərbaycan-Polsa əlaqələrinin inkişafına müstəsna töhfələr vermiş ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ərafində Polşanın Qniezno şəhərində Azərbaycan-Polsa “Dostluq” abidəsi inşa edilmişdir. Üz-üzə dayanmış palıd yarpağı formasında olan, iç tərəfdən üzərində Azərbaycanın və Polşanın xəritələri əks olunmuş abidənin üstündə Heydər Əliyevin Polşa haqqında və Roma papası II İohann Pavelin Azərbaycan haqqında dediyi sözlər yazılmışdır. Abidənin hündürlüyü 3,5 metr, eni 1,7 metrdir.

37 MİNİATÜR KİTAB

Azərbaycan Respublikası “Kitab” Cəmiyyətinin xətti ilə ulu öndər Heydər Əliyevlə bağlı 37 miniatür nəsr işıq üzü görüb. Kitablarda Heydər Əliyev Fondunda və dünyada analoqu olmayan Bakı Miniatür Kitab Muzeyində nümayiş etdirilir. Təkrarsız, sənət inciləri kimi yaradılan bu kitablarda “İNDİQO” nəşriyyatında çap olunub.

VETERANLARA QAYĞI

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin bu günlərdə imzaladığı sərəncama əsasən 1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsi iştirakçılarına 700 manat məbləğində, müharibədə həlak olmuş və ya sonralar vəfat etmiş döyüşçülərin dul arvadlarına, həmin dövrdə arxa cəbhədə fədakar əməliyə görə orden və medallarla təltif edilmiş şəxslərə, həmçinin Leningrad şəhərinin müdafiəsinə görə orden və medallarla təltif olunanlara, şəhərin mühasirəsinin iştirakçılarına 300 manat məbləğində birdəfəlik maddi yardım verəcək. Bu məqsədlə Prezidentin ehtiyat fondundan 9 milyon manat ayrılacaq.

UĞURLA İCRA OLUNUR

Ölkəmizdə əhalinin etibarlı şəkildə işməli su ilə təmin olunması ilə əlaqədar Prezident İlham Əliyevin “Hər bir şəhərə, hər bir kəndə 24 saat fasiləsiz su verilsin” tapşırığı uğurla icra olunur. Hazırda respublikamızın 38 şəhər və rayon mərkəzində, həmçinin 350 kəndində layihələr həyata keçirilir.

İcrası 2013-cü ilin sonunadək başa çatdırılacaq, ümumi qiyməti 1,4 milyard ABŞ dolları olan Tuxtakörpü su anbarı və Tuxtakörpü-Ceyranbatan kanalının istismara verilməsi ilə saniyədə 18 kubmetr əlavə su ehtiyatı yaradılacaq. Bu da Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin Ceyranbatan gölündən etibarlı şəkildə işməli su ilə təmin olunmasına imkan verəcək.

Hər bir xalqın mədəniyyəti həmişə onu yüksəldir, bütün dünyada tanır, mədəniyyətini zənginləşdirir.

Heydər ƏLİYEV

ULU ÖNDƏR HAQQINDA DÜŞÜNCƏLƏR

Bu ilin yanvar ayının 21-də ölkə Prezidenti Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında sərəncam imzalayıb. Sərəncamda qeyd olunur ki, Heydər Əliyev 30 ildən artıq bir dövr ərzində Azərbaycan dövlətinin zamanın çətin sınaqlarından çıxararaq, ölkənin ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni tərəqqisinə nail olmuş qüdrətli şəxsiyyətdir.

Yaxşı yadımdadır, Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin sədri vəzifəsində işləyən Heydər Əliyev 1969-cu ilin iyul ayında Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi seçilmişdi. Mərkəzi Komitənin həmin ilin avqust ayında keçirilən plenumunda isə Heydər Əliyev geniş məruzə ilə çıxış etmiş, orada respublikada xalq təsərrüfatına və mədəni quruculuğa partiya rəhbərliyini əsaslı surətdə yaxşılaşdırmaq, partiya və dövlət intizamını möhkəmləndirmək xəttini boyan etmişdi. Həmin xətt onun sonrakı məruzə və çıxışlarında daha da inkişaf etdirilmiş, işin səmərəliliyinin artırılması, nöqsanların aradan qaldırılması sahəsində partiya, sovet və təsərrüfat orqanları, respublikanın bütün əmək kollektivləri üçün fəaliyyət proqramına çevrilmişdi.

Heydər Əliyevin bir rəhbər kimi istedadı və bacarığı sayəsində zəhmətkeşlərin ictimai-siyasi fəallığı yüksəlmiş, xalq təsərrüfatının inkişafında böyük nailiyyətlər əldə edilmişdi. Bütün bu xidmətlərinə görə Heydər Əliyev SSRİ-nin ən yüksək mükafatları ilə təltif edilmiş, iki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı kimi fəxri ada layiq görülmüşdü. O, 1976-cı ildə Sov.İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyünə namizəd seçilmiş, 1982-ci ildə isə SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi məsul vəzifəyə irəli çəkilmişdi.

M.Qorbaçovun hakimiyyəti dövründə Heydər Əliyev müəyyən haqsızlıqlara məruz qalmış, nəhayət, tutduğu vəzifədən getməli olmuşdu. O, Naxçıvana qayıtmış, Muxtar Respublika Ali Məclisinin sədri seçilmişdi.

XX əsrin 80-ci illərinin sonu - 90-cı illərinin əvvəllərində dünyada yaranmış yeni geopolitik vəziyyət sosializm sisteminin iflasa uğramasına, SSRİ kimi nəhəng bir dövlətin parçalanmasına gətirib çıxartdı. Nəticədə 20-dən artıq dövlət və həmin ölkələrin xalqları milli-demokratik inkişaf yoluna qədəm qoydu.

Həmin ərzədə Azərbaycanın mövcud geosiyasi vəziyyəti, ölkənin çoxmillətli tərkibini, təsərrüfatın inkişaf səviyyəsini və qonşu ölkələrin (Rusiya, İran, Ermənistan) ardıcıl təzyiqlərinə nəzərən alan, geniş dünyəyü görüşü, bilik səviyyəsi olan, lazımı vaxtda vacib qərar qəbul etməyi bacaran lider olduqca zəruri idi. Çox keçmədi ki, xalqın təkidilə Heydər Əliyev kimi lider irəli çıxdı, gənc və müstəqil ölkəni idarə etmək kimi məsuliyyəti missiyamı öz üzərinə götürdü.

O dövrdə və ondan sonrakı illərdə Azərbaycan demokratik dövlət quruculuğu sahəsində həyata keçirilən mühüm tədbirlər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Belə ki, 1994-cü il mayın 12-də Ermənistanla atəşkəsin elan olunması, 1995-ci il noyabrın 12-də müstəqil respublikanın ilk Konstitusiyasının qəbul edilməsi, «Əsrin müqaviləsi»nin bağlanması, Bakı-Ceyhan neft kəmərinin və Bakı-Ərzurum qaz xəttinin çəkilişi barədə müqavilələrin imzalanması, Azərbaycanın bir sıra beynəlxalq təşkilatlarla, o cümlədən Avropa Şurasına üzv seçilməsi, ölkədə iqtisadi islahatların keçirilməsi və başqa strateji əhəmiyyətli işlər möhür 1993-2003-cü illərdə reallaşdırılmışdır.

Fürsətdən istifadə edərkən, və dahi şəxsiyyətlə bağlı təəssüratımı şahidi olduğum bir neçə faktla şəhr etmək

istəyirəm. 1970-ci ilin aprel ayında Qaradağ rayonunun Səngəçal qəsəbəsində Kür çayından çəkilən su kəmərinin açılışı münasibətilə keçiriləcək təntənəli mərasimə ciddi hazırlıq işləri aparılırdı. O vaxt mən bu rayonun komsomol komitəsinin birinci katibi idim. Bir gün rayon partiya komitəsinin birinci katibi Konstantin Şerbakov məni yanına çağırdı və dedi ki, yaxın günlərdə Kür su kəmərinin açılışı olacaq, Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi Heydər Əliyev yoldaşın da gəlməsi gözlənilir, sən də çıxışa hazırlaşsən.

Mərasim açıq havada keçiriləcək və birbaşa translyasiya ediləcəkdi. Rayon rəhbərləri, ictimaiyyətin nümayəndələri toplaşını səbirsizliklə hörmətli qonağın gəlişini gözləyirdilər. Hamımız həyəcan keçirirdik, çünki Heydər Əliyev yeni vəzifəyə keçəndən birinci dəfə idi ki, rayonumuza gəlirdi, həm də onun tələbkərliliyindən, həyata keçirdiyi qətiyyətli tədbirlərdən xəbərdar idik.

Heydər Əliyev məsələni düşüb bizə ilə samimi salamaşdı, hal-əhval tutdu və tədbiri başlamağı məsləhət gördü. Bir neçə nəfərdən sonra çıxış üçün mənə söz verildi. İlk dəfə gördüyüm bu böyük şəxsiyyətin iştirak etdiyi tədbirdə çıxış etmək məsuliyyət və cəsarət tələb edirdi. Etiraf edim ki, o vaxt həyəcan içində tribunaya keçib çıxış etməydim, bunun respublika rəhbəri tərəfindən xoş təbəssümlə qarşılanması qəlbimdə silinməz iz buraxdı. Tədbirdə Heydər Əliyevin nitqi, qarşıya qoyduğu mühüm vəzifələr bizi yeni qələbələrə ruhlandırır.

Həmin ilin sentyabrın 30-da Azərbaycan SSR-nin və Azərbaycan KP-nin 50 illik yubileyi qeyd olunacaqdı. Respublikada tədbirə geniş hazırlıq işləri aparılırdı. Yubiley şou-lərində Sov.İKP Mərkəzi Komitəsinin Baş katibi L. İ. Brejnev yoldaşın iştirakı gözlənilirdi.

Həmin günlərdə Bakı dəmiryol vağzalında bu böyük qonağın qarşılınması zamanı, keçmiş Dzerjinski adına (hazırda Şəhriyar adına) mədəniyyət sarayında keçirilən təntənəli mərasimdə və digər görüşlərdə Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi Heydər Əliyevin alovlu nitqlərini dinləyərək həm Azərbaycan, həm də rus dillərində necə təmiz, mənfi, dərindən çıxış etməsinin şahidi olur, onun natıqlıq məharətinə heyran qalırdım.

İştirakçısı olduğum mühüm tədbirlərdən birini də yada salmaq istəyirəm. 1978-ci il idi. Mən o vaxt respublika Xalq Nəzarəti Komitəsində məsul vəzifədə çalışırdım. Heydər Əliyev bu təşkilatla inanır, mövcud neqativ hallara qarşı apardığı mübarizədə onun imkanlarından geniş istifadə edirdi. Mərkəzi Komitənin qəbülləri tərəfindən keçirilən yoxlamalara vaxtaşırı mən də cəlb olunurdum.

Növbəti dəfə «Yevlax şəhər partiya komitəsinin rayonun xalq nəzarəti orqanlarına rəhbərliyi barədə» məsələni öyrənib MK-nin bürosuna hazırlamalı idim. Rayonda yoxlama aparılmış, müvafiq arayış və qərar layihəsi hazırlanıb təqdim edilmişdi. Başqa məsələ ilə əlaqədar Qutqaşen (Qəbələ) rayonunda ezamiyyətdə olduğum günlərdə mənə xəbər verdilər ki, MK-nin büro iclasında iştirak etmək üçün təcili Bakıya qayıtmalıyam. Birinci dəfə idi ki, belə yüksək səviyyədə müzakirədə iştirak edəcəkdim. Yoxlama komissiyasının üzvləri ilə görüşüb birlikdə büro otağına keçib yerimizi tutduq. Büro üzvləri də gəlib öz yerlərində aylaşdılar. Heydər Əliyev içəri daxil olanda hamı ayağa durdu. O, salamlaşandan sonra gündəlikdəki məsələ ilə bizi tanış etdi və Yevlax şəhər partiya komitəsinin birinci katibi Elman Tağıyevə söz verdi.

Mən də, Yevlax şəhər xalq nəzarəti komitəsinin sədri Zahir Həsənov da olduqca həyəcan keçirirdik, çünki bizi hər vaxt qaldırıb müəyyən sual verə bilərdilər. Müzakirə ilə keçdi ki, suallar əsasən Yevlax şəhər partiya komitəsinin birinci katibinə verildi. Birdən Heydər Əliyev «Bəs Yevlaxda mövcud olan nöqsanlar, təsərrüfatşılıq halları barədə rayon nəzarət komitəsinin sədri nə deyə bilər?» deyib kimə sədrinə müraciət etdi. Bu an rayonun kuratoru kimi mən də bərk narahat oldum. Yaxşı ki, həmkarım bu çətin vəziyyətdən çıxma bildi. Büro üzvlərindən bir neçəsi, o cümlədən Respublika Xalq Nəzarəti Komitəsinin sədri Hacıbaba Əfəndiyev çıxış edəndən sonra Heydər Əliyev müzakirəni yekunlaşdırdı. O, elə danışırdı ki, elə bil Yevlax rayonunun bütün problemlərindən, geridə qalan təsərrüfat sahələrindən tam xəbərdardır.

Yevlax şəhərinin partiya təşkilatları və xalq nəzarəti orqanlarının konkret vəzifələri müəyyənləşdirildi. Mən şəxsən o müzakirədən çox şey öyrəndim. Orada respublika rəhbərinin tələbkərliliyi ilə yanaşı kadrlara nə qədər qayğı ilə, həssaslıqla yanaşdığına da şahidi oldum.

Vaxt gələcək ki, tarixçilər, siyasətçilər, tədqiqatçılar bu böyük şəxsiyyətin həyat yolunu, əmək fəaliyyətini, xüsusilə də onun idarəçiliyi irsini dərindən öyrənəcək və gələcək nəsillərə çatdıracaqlar. Hazırda ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin yolunu davam etdirmək istiqamətində onun layiqli varisi Prezident İlham Əliyev qətiyyətli addımlar atır və doğma vətəninin tərəqqisi, onun müstəqilliyinin qorunması üçün var-qüvvəsi ilə çalışır.

Məmmədağa ŞƏRDAROV,
AMEA Fəlsəfə, Sosiologiya və Hüquq institutunun aparıcı elmi işçisi,
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru.

Хабарар

www.samurpress.net

ЦИЙИ
АЛАКЪАЯР

ДАГУСТАНДИ

И йшкяра Дагустандин кьил Рамазан Абдулатипов Туркияда хъана. Ина ам Туркияда авай лезги диаспорадин векилрихъ галаз гуьруьмиши хъана. Газетри кхъизвайвал, сад лагъай гьил я Дагустандин режберри Туркиядин лезгийрихъ галаз ихътин алакъяар арадал гъыз. Р.Абдулатипова кьейд авурвал, Туркиядин лезгийри ва дагустанвийри Россиядинни Туркиядин арада дуствилин алакъяар мягъкемаруни кардик лайихлу най кутазва.

Къуниш улъкедин велик-килик квай ксарихъ галаз гуьруьмиши хъайи вахтунда Р.Абдулатипова Истанбулда Дагустандин медениятин меркез кардик кутункайни гаф кудна. Ихътин меркезар Азербайжана, Къазахстанда ва Туркменистанда фадалай ава. Рамазан Абдулатипова Туркиядин карцияр Дагустандиз желб авун паталин са къадар крар кыле тухвана.

ГЪАЗУР ЖЕЗВА

Къадим Дербентдин 2000 йисан юбилейдихъ авсиятда марагълу мяректар кыле физва. И йшкяра Дагустан Республикадин Россиядин президентдин патав гъай векилханади, Виророссиядин Этножурналистрин Конгрессди ва Россиядин Журналистрин Союзди Москва-Дербент телемуьгъ тешиклна. Ина юбилей тухудай тешикландин комитетдикай, кыле тухвана Кланзавай тебдиррикай, акъазвай гъузверликерикай гезънидиз ихтилатна. Комитетдик режберар, министрар, РФ-дин Гъукуматдин думадин депутаттар, сенатартар, т'вар-ван авай алимар ва карцияр акатзавайди кьейд авуна.

Шегьердин кьил Имам Яралиева кьейд авурвал, вичихъ 120 агъур агъалияр авай Дербент юбилейдиз хъсандиз гъазур жезва. Агъалийрин 33 процент лезгийр, 30 процент азербайжанвийр я. Гъаф миллетар санал дуствиледи янамиш жезвай и шегьер вири Россиядиз чешине я. Эхирдай гележгеда Дербентда вири дувъядин журналистрин векилрихъ ибарат тир экспедициядин чкадин агъалийрихъ галаз гуьруьш тешикл авун ксарардиз къачуна.

ХИЙИРДИН КИВАЛАХАР

Эхиримжи вахтара Хиве районда хийирдин гъаф Кивалахар кыле физва. Газ агакнавай хуьрерин къадар къвердавай пара жезва. Режбер гуьнгуьна хутазва. Хуьрера девирдиш къадай цийи мектебар эцигъава. Цинитла, Къванцига, Ляхла, Цийи Фригъа ва маса хуьрера цийи мектебар кардик кутуна.

Райондин сергъятра са шумуд цийи муьгъ эцигнава. Гила агъалияр гъа са вахтунда къуьнебурухъни гелкъезва, абур гъиллай вегъез тазва. Къуьне муькъвер гъам архитектурадин имаратар хъиз хуьн, гъамни инсанри менфят къачун патал арадал хъизва. Алай йисан эхирдалди мадни са шумуд къуьне муькъвер хуьрерин агъалийриз къуллугъ хъийида.

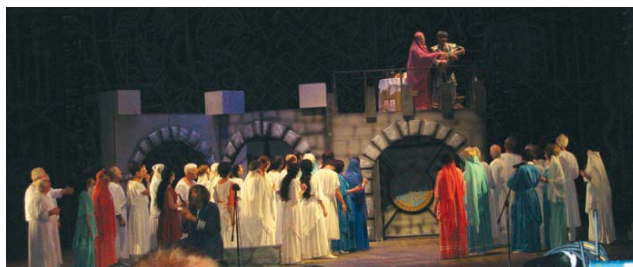
Медениятдини ч'ала
халкъ агудда.

Гъажибег
Гъажибегов

РУЪГЪ ХКАЖДАЙ ВАКЪИЯ

«ШАРВИЛИ» ОПЕРА СЕГЪНЕДАЛ ЭЦИГНА

Гъикъван вахт тир вири лезги халкъди хъиз зани и югъ вилив хуьз. Чи къагъриманвилдин эпосдин бинедаллаз теснифнавай «Шарвили» операдин премьерата хъун зи эрзиман тир. Чи медениятдин тарихда кьет'ен вакъиа хъиз а йшкъан хвешивал жувак куьжумнаваз клан тир.

Жуван кылди эпос хъун халкъдин бахтлувал я. Им халкъдин тарихдини медениятдин къадимвилдин лишан я. Гъа эпосдин бинедаллаз опера арадал гъун лагъайтла, къве къат бахтлувал я. Вучиз лагъайтла и четин жанрада эсер теснифун гъар са сеняткардилай алакъяач. Классический музыкадин, хордин, балетдин, гъакини фольклордин элементрикай менфят къачуна, рик'ел аламукъдай опера къхинив гъар са композитордивай эгечиз жедач. Дагустандин пешкар музыкадин тарихда сифте яз опера хъин лезги Готфрид Гъасановаз несиб хъана. Ада аварин фольклордин бинедаллаз теснифай «Хочбар» операди дагъларин улъкедин музыка вириниз сейли авуна. Ингъе хайи халкъдин къагъриманвилдин тарихдикай хабар гуьзвай сад лагъай лезги опера арадал гъун чи Т'варван авай композитор Мегъамед Гъуьсейновадай алакъяна.

Маэстро Мегъамед Гъуьсейнова са шумуд югъ виликамаз заз операдин премьерадиз теклифайла зи хвешивилин и кыл а кыл авачир. Хура звал къачур ватанпересвилдин гъиссери рекъин яргъалвални сергъятдилай эляч'унин четинвал зи рик'елай ракурбнавай.

Магъачкъаладин виридалайни ч'ехи театрдин имаратрикай тир Гъукуматдин Урусин Драмтеатр им тахъана заз сиве-сивди ацанваз акурди тушир. Лезгийрин шумудни са велик-килик квай ксар, шаирар, кхъирагар, журналистар, алимар, музыкантар, муаллимар авай ина. Зал суварин гъавада авай. Инсанри сад-садаз суварар мубаракъзавай. Абурун рик'ел шадвилдин гъиссерив ацанвай. Мугъманрин арада Москвадай, Бакудай, Дагустандин шегъеррайни районрай атанвай чи ватангъилиярни авай.

Вичин виридалайни зурба эсер тир «Шарвили» опера арадал гъидалди 200-далай гъаф эсерар,

вакъиайри вири вичихъ ялна. Дагустандин ч'ехи хордин, балетдин труппадин, гъакини театрдиз сифте камар вегъизвай жегъил артистрин иштираквилелди кыле феий операди руьгъ кутун тавур кас залда бажагъат жедай. Операдин гъавурда хъсандиз акъазвачир са бязи ксарни вакъиадин зурбавили рамнавай.

Касбубадин, Шарвилдин, Экверан ванерин, вичин аздавал патал женг ч'уг-вазвай халкъдин образ туьк'луьр-завай артистрин къугъунри эхиримжи йисара халкъдин медениятда кыле феий крар рик'ел хъизвай чна. Искендер Къазисва халкъдивай «Шарвили» эпос к'ват'ун, чи сейли шаирар Забит Ризванова ва Байрам Салимова эпос туьк'луьрна халкъдив агакъарун, лезгийрин къегаьл авай Имам Яралиева «Шарвили» эпосдин сувар вини дережадиз акъудун, гъар йисуз Ахъсегъа мяректар кыле тухун...

Къени тумари хъсан ц'ирер гуда, лугъуда бубайри. «Шарвили» опера сегънедал эцигъунин харжар чи ватангъили Сулейман Керимова хиве къуна ва вичин гафни кылди акъудна. Гъавиллай я жеди декорацийри, пекерин иервили, сегънедин акурри рик'и шадарзавай.

Тамаша кылди акъатна. Сегънедиз 160-даз муькъва инсан – опера арадал гъайибур экъеч'на. Абурун арада Мугъсин Камалов, Тагбир Курачев, Муса Оздоев хътин сейли сеняткарарни авай. Шарвилдин роль тамамарзавай Арсен Велибегов, Эквер роль тамамарай Заира Дайдова, Касбуба - Мегъамед Абасов гъаф хушвилелди къабулна инсанри. Залди к'вачел къарагъна, гуьлу капар ягъуналди труппадиз разивал къалуьрна. Виридалайни эхирда сегънедиз Мегъамед Гъуьсейнов экъеч'на. Адаз инсанри шудралди цуькверин клун'лар багъишна. Лезги опера теснифай чи сейли сеняткарни, премьерата хъайи чи ватангъилиярни гъыкъван бахтлу тир...

Седакъет КЕРИМОВА,
Магъачкъала-Баку.
Шикилар автордин бур я.

ФАРИДА СТАЛА ЧЕМПИОНКОЙ ЕВРОПЫ

Во второй день молодежного чемпионата Европы по тазквондо в Кишиневе сборная Азербайджана завоевала одно золото.

Золотую медаль для сборной Азербайджана завоевала уроженка Кусарского района Фариды Азизова, выступавшая в весовой категории до 67 кг.

Ф. Азизова выиграла у Рич Ким из Голландии (7:3), а в полуфинале убрала с пути итальянку Кристиану Ризелли (1:0). В финале Фариды одержала победу над французской Ниарой Хаби (4:1), поднявшись на высшую ступеньку пьедестала почета.

Таким образом, Фариды

Азизова стала чемпионкой Европы 2013 года.

Напомним, что в копилке Фариды Азизовой также есть бронза чемпионата Европы среди кадетов 2007 года и золото 2009 года, бронза чемпионата Европы среди юниоров 2009 года, бронза чемпионата мира среди юниоров 2008 года и золото 2012 года.

Отметим, что Фариды Азизова также представляла Азербайджан на Олимпийских играх 2012 года в Лондоне. К сожалению, из-за ошибок судей Фариды покинула Олимпиаду так и не завоевав призового места.

Рустам АЗИМОВ

«СУВАРИН» ТАВАТАР

Эхиримжи йисара Москвалдин лезгири Яран суварин мярекатар санал, чи сейли сеняткаррин ишти-равилелди тухузва. И гьилера концерт «Останкино» телеканалдин «Королевский» залда кыле фена. Лезгийрин т'вар-ван авай маничйирин иштирак авур а мярекатдиз Бакудин «Сувар» ансамблдин 4 руша – Жавагьир Абдуловади, Эльвина Гьейдаровади, Жемила Заловади ва Роза Гьажимураловади лезги халкьдин маничйирин гьава гьана.

Милли пекер алаз сегьнедиз экьечай и лезги тават-

рин сад-садалай иер ванери вири рам авуна. «Пейкер баха», «Кянда, кянда», «Даллай», «Эсли-Керем», «Шамил атана» хьтин халкьдиз рикляй клани маничйиркай популяр лагьай абур вирида хушвилелди кьабулна. Рушари кылди лагьай, гафарни музыка Седакьет Керимовадин бур тир «Чан диледин», «Кьафкьаз», «Вун аватла», «Кьарагь дувьня», «Лезгинкадал» кьуьлериз маничйирин «Суварин» ва адан маничйирин вини дережа мад гьилера субутна.

Шагьин ЗАЛОВ

Хабарар

www.samurpress.net

МЕКТЕБАР ЭЦИГДА

1998-2012-йисара Азербайжанда санлай 550 агьзур аялди чирвилер кьачузвай 2500 цийи мектеб эцигна. 708 мектеб девирдиз кьадай цийи аваданлухралди, 200 мектеб химиядин, мадни 200 мектеб физикадин лабораторияралди таъминарна.

2005-2013-йисара анжах Гьейдар Алиеван фондуни кумьекдалди 370-далай гзаф цийи мектебар, бахчяяр, аялрин кьлевер, интернет мектебар эцигна кардик кутуна. Мектебар эцигун давамарзава. Иллаки хуьрера чирвилерин карханаяр эцигун мукьувай эгечинава.

ДЕГИШВИЛЕР ЖЕДА

Россиядин Илимрин Академиядин Этнологиядин ва Антропологиядин Институтдин кьилин илмдин кьвалахдар Агьмед Ярлыкапова малумат гайивал, Дагьустанда са бязи дегишвилер кыле физва. Республикадин кьил Р.Абдулатиповаз ина диндин сиясат са кьадар дегишариз кланзава. Дагьустанда исламдин чирвилер гузвай чкаяр лап пара хьанва. Ихьтин карханайрин кьадар кьвердавай мадни пара жезва. И кардик хьсандиз фикир-фагьум авуна кланзава. Гьак'ини коррупциядин акси-на менг ч'угузва. Р.Абдулатипова луьгуз-вайвал, сегькийрин вахтунда ам республикадин президентвиле хьаягайт'ла, ада Дагьустан РФ-дин чешенлу субъектдиз эл-кьуьрун патал маис важиблу кранни кьилиз акьудда.

СТАРИННЫЕ НАДПИСИ

В Дербенте недавно были открыты новые ворота - Кьяяматдин варар (с лезг.) (Ворота судебного дня). После потока дождей задняя стена Джума мечети открыла завесу еще одного исторического строения. При проведении земляных работ на улице Керима Мамедбекова, техника натолкнулась на старинный каменный слой. Работы были приостановлены.

Строители сообщили о находке ученым. На глубине 4 метров, в семи метрах от северной стены, у ворот Кьявандин варар, в земле были найдены плиты с надписями. Идет работа по изучению найденных стел и камней с куфическими надписями (предположительная версия).

На двух стелах удалось прочитать арабские слова «Аллах» и «Мухаммед». Арабская вязь куфи считается самой трудной для расшифровки, но, имея сегодня новые технологии, ученым, наверное, удастся пролить свет на эти надписи. Находка не имеет отношения к возрасту города, о котором идут горячие споры, но ценна для его истории.

КІВАЧЕРИК ЗВЕР КУТУНА

Яран сувар алатнават'ани, адан чи гьиссериз кужумнавай хвешвилер гьелени алатнавач. Суварин вахтунда Бакуда тухвай «Лезгийрин гафгарин шадвилер» т'вар алай ял агьайди мярекатди яран хвешвилер генани артухарна. Чи сейли «Сувар» ансамблдин велелдин - «Жигитар» кьуьлерунин коллективдин 7 йисан юбилейдиз талукарнавай няниди иниз атанвайбуруз шадвилин гьиссер багьышна. Милли пекер алаз сегьнедиз экьечай са буйдин иер жегьилри - Завир Нежефова, Сакин Велиметова, Анар Бутаева, Турал Самедова, Магьмуд Багьышова, Рауф Гьейдарова ва Бейлер Дадашова «Лезгинкадал» илигайла инсанри чпин разивал гурлу капаралди малумарна.

Чи кьуьлуни сенят вини дережадив агакьарун патал дат'ана эгьмет ч'угузвай и жегьилри эхиримжи йисара Бакудин медениятин уьмуьрдиз лезги руьгь гьанвайди шаксуз я. Гьавилей абур барка ийиз Самур Лезги Милли Меркездин кыле авайбур, «Сувар», «Кьайи була», «Шагьнабат» хьтин коллективар атанвай. Жавагьир Абдуловади, Заур Мусаева, Руслан Пирвердиева, Нуьвиддин Жигерова, Арзумана коллектив музыкьадин нумрайралди барка авуна. Кьуьлерин «Лезгинка», «Талант»

коллективри виридан к'вачерик звер кутуна. Нигериядай тир Казима «Пейкер баха» мани лагьайла залди хордалди адаз жаваб гана. Ресторанда тухдалди кьуьлерна, маничйирхь яб акална,

викторинайра иштиракна, хьсандиз ял ягьана мугьманри. Мярекат рик'ел аламуькьадайди хьана.

Альфийат РУЬСТЕМОВА

Ф О Л К Л О Р

Мамедбегова Гуьзел Гьайдаран руш Кцлар райондин Мучугъ хурун эгъли я. Вичин 81 ийс хъанвай и дишегдидин чина шукъверар аватлани, ада жегъилвиллин иервал квадратнавач. «Адаз Гуьзел лагъай твар дуьшуьшдай ганвач, гъа вичин твар шив къведайвал гуьзел тир ам», - лугъуда мучугъвийри.

Къени къилихрин, секин хесетдин ам хизандиз, мукъва-къилихрин, ярар-дустариз пара кланда. Мел-межлисрин абур я, лугъуда Гуьзел хала. Садбур хъиз гъарайиз, фикир желб ийиз рахадач ам, акси яз, сабурдив, фасагъатлудиз ихтилатда. Хуьрун виликай вах-

тарикай, хуьрунбурун ацукъун-къарагъунникай, лезги адетар хвена абуроз икрам авуникай рахада. Гагъ-гагъ баядар лугъуз эгечла ам.

Баядрал рикл алай дишегъляир и хуьре гзаф ава. Са кувнивайни фольклордин и жанради хъиз лезги дишегъляир санал агудиз жедач. Дуьз я, Гуьзел халади лагъайвал, гиланбур вилкан папарив къведач. А дишегъляирин мецик квай звер са масакла тир, халисан шаирар тир абур. Веък ядайла, ник гуйдайла, гам атГудайла, яран чурунрив эгечлайла гъевчи-чехи абурун ванерикай тух жедачир.

Мехъерикни суварик тухудай манирдин мелера абуров мез агакъариз жедачир. Са ялце чебчелай цудралди маниар теснифдай абур, булахар хъиз акл ргадай хъи, яб акалайбурун чандиз регъят жедай. Манирдин гъуьжетунар акъван гурлуз фидай хъи, вири руьгъ акатнаваз, шаддаказ хъфидай квалериз. «Эгъ, а папарив гекъигаила чун са затлани туш», - лагъана дишегълиди, агъ члугуна. Ятлани са герендилай вични баядрал илигна. Са цлар къванни какадар тавуна хуралай агъадих галай члалар къелна.

ВИ ИХТИЛАТ ШИРИНДА, ЯР

Бубад кваллин вад айванда,
Гатун юкъуз серинда яр.
Гьикл хъфида бубад кваллиз,
Ви ихтилат ширинда, яр.

Къизилгуьлер тек-тек кутур,
А ви бахча дар тахъурай,
Заз кланзавай яр авайд я,
Ахпа ви рикл тлар тахъурай.

Я Бакудай хтай гада,
Бакуда вуч хабар ава?
Вуна зун гъич айиб мийир,
Заз Бакуда са яр ава.

Къилел алай назназидин,
Къерехдавай пешер я зун.
Яр яргъариз акъатнаваз,
Ацлай цав хъиз тешер я зун.

Вун балкландал къудгъунна (а)къах,
За ви балклан гуьг ятла кван.
Гуьг я балклан, пурар асклан,
Вучда вакай риклиз даклан?

Веък ягъзавай лацу къелем,
Ви маргъунай яд акъатрай.
Зун такландаз гайи буба,
Ви нефсинай пад акъатрай.

Яргунарин сал арада,
Шир къугъвадай ширад майдан.
Кагърабаяр цурурардай
Гуьзел ярдин лацу гардан.

Чи бахчадин вини къиле,
Са тар ава телеб ичин.
За зи ярдин рекъер хуьда,
Рикл архайин хъурай вичин.

Яр арандиз акъатнава,
За чичайди са ийф тушни?
Вили къунвай а вилин хад,
Чарадаз жен гъайиф тушни?

Куьлуб-куьлуб марф къвазава,
Пуьлер авай арабадиз.
Яллагъ, алпан цлай аватрай,
Ченги авай харапладиз.

Ви сивевай седеф сарар,
Захтияр я, захтияр я.
За риклин гаф лагъана ваз,
Гила яр, ви ихтияр я.

Им гън сягъ шив гъалун я,
Руг алахъиз, зурзас пурар.
Зи несибар ваз тахъайтла,
Мукъвалла яр, хуьрун суар.

И къавалай а къавалди,
Элкъвез-элкъвез зарзардин хъач.
Заз на гайи затлани кландач,
Садра хуьруьз хтана хъвач.

Зун Шагъ дагъдин куклвал кландай,
Зарул бендер лугъудайвал.
Заз са виклеъ кару кландай,
Ярдиз хабар ракъурдайвал.

Тик гъунедин гуьлериз къий,
Вири сад хъиз акъатнавай.
Ви ишезвай вилериз къий,
Яр гъурбатдиз акъатнавай.

Риклин гафар къхыда за,
Зарулардай члалар аваз.
Эсли тахъай Керем я зун,
Куда зи тан ялар аваз.

Дагъларилай ян гуда на,
Зи вил алай жегъил чубан.
Вун рикливай клан хъана заз,
Сир чарадав гумир жуван.

Ахцегъарин базардаллай,
Цил галай шал михи зар я.
Къе чарадаз тухузвайди,
Зи вил алай бахтавар я.

Хуьрун пелел гелер ава,
Вун къекъевезвай пелериз къий.
На а цуьквер низ къватлзава,
Цуьквер къунвай гилериз къий.

Ирид багъда цуькверин гуьл,
Чаз багъларин ара (авайд я).
На жув акъван вине къийр,
Хуьре рушар пара (авайд я).

Я гада, вун гада туш хъи,
Дагъларавай бендиван я.
Я гада, ваз таклан свас хъун,
Им зи риклин эрзиман я.

Къакан синел кукуплдин ких,
Яргъал акъваз, кана зи рикл.
Яр чарадаз несиб хъанва,
Гила умьур акъудда гьикл?

Яргун дере седли тухуй,
Гъар камуна къванер авай.
Ви гафарин гьикл члалахъ жен,
Гъар гафуна къинер авай?

Тарал алай лацу ширли,
Къурланч! атлуз вегъ гъебедиз.
Ваз рикливай зун клан ятла,
Хабар ая зи дидедиз.

¹ майва алай куьлуб хел.

АЗИЗРИН Севда

7 ПРАВИЛ, ЧТОБЫ СТАТЬ ДОЛГОЖИТЕЛЕМ!

Каждый из нас имеет 90-процентный шанс дожить как минимум до 90 лет, а то и отпраздновать 100-летний юбилей. Нужно соблюдать всего-навсего семь простых правил, но зато постоянно, а не время от времени.

БОЛЬШЕ ДВИГАТЬСЯ

Те, кто не встает с рабочего места по 6-8 часов, в два раза чаще рискуют получить инсульт или инфаркт в возрасте до 60 лет. Нужно активно двигаться не менее 40 минут в день без перерыва. Именно после этого времени в организме начинает вырабатываться молочная кислота и кислород лучше разносится кровью по органам и тканям, сердце начинает работать ритмично. Также в течение рабочего дня надо устраивать «пятиминутки» в виде ходьбы

по лестницам или небольшой зарядки каждые полчаса.

ДЕРЖАТЬ ПОД КОНТРОЛЕМ СВОЙ УРОВЕНЬ ХОЛЕСТЕРИНА

«Плохой» холестерин - один из главных виновников гипертонии и сердечной недостаточности.

Нормальные показатели холестерина: общий - 5 ммоль/л (200 мг/дл);

ЛПНП (липопротеины низкой плотности - «плохой» холестерин) - 3,5 ммоль/л (130 мг/дл); ЛПВП (липопротеины) Людям старше 30 лет есть смысл сдавать анализ крови на холестерин раз в год, старше 45 лет - 2 раза в год.

ПОЛНОЦЕННО И РАЗНООБРАЗНО ПИТАТЬСЯ

Для поддержания сосудов в тонусе и нормальной выработке гормонов надо каждый день есть продукты, богатые клетчаткой, растительными и животными белками, медленными углеводами и аминокислотами. Также обязательно взять за правило каждый день съедать хотя бы один овощ и один фрукт в свежем виде.

КОНТРОЛИРОВАТЬ АРТЕРИАЛЬНОЕ ДАВЛЕНИЕ

Действующие нормы артериального давления, разработанные комитетом ВОЗ: Пониженное нормальное - 115 - 110/70 мм рт. ст. Оптимальное - 120/80 мм рт. ст. Нормальное - 120-129/80 - 84 мм рт. ст.

Высокое нормальное - 130-139/85 - 80 мм рт. ст.

Артериальная гипертония - 140/90 мм рт. ст. и выше.

ДЕРЖАТЬ НОРМАЛЬНЫЙ ВЕС

Лишние 15 кило отнимают 10 лет жизни. Важно с возрастом следить за объемом талии: у женщин он не должен превышать 80 - 85 см (в зависимости от телосложения), у мужчин - 95-105 см. Скопление жира в области живота ведет к нарушению гормонального обмена и проблемам с сосудами.

ЗНАТЬ СВОЙ УРОВЕНЬ САХАРА В КРОВИ

Нормальный уровень сахара в крови натощак составляет 3,3 - 5,6 ммоль/л. После еды уровень сахара в крови в норме может повышаться до 7,8 ммоль/л, но не выше!

НЕ КУРИТЬ

Организм полностью восстанавливается от последствий курения лишь через 15 лет после того, как человек бросил! Но запускаются процессы восстановления от отравления никотином уже через несколько часов после последней сигареты. Так что чем в более раннем возрасте вы откажетесь от табака, тем выше шансы стать долгожителем.

Также для сохранения молодости по мере возможности приучить себя ложиться спать в одно и то же время.

КСТАТИ

ЧЕЧЕВИЦА И ПШЕНИЦА ЗАЩИЩАЮТ ОТ РАННЕЙ СМЕРТИ

Люди, ежедневно употребляющие в пищу много клетчатки, имеют меньше шансов умереть раньше времени вследствие сердечно-сосудистых заболеваний, рака и инфекций. Это показало новое исследование доктора Икунг Парк из Национального института рака в Бетесде. Также клетчатка способствует снижению веса, уровня холестерина и улучшению работы сердца, сообщает Reuters.

Традиционно клетчаткой богаты цельное зерно, фрукты, овощи и бобовые. К примеру, Департамент сельского хозяйства США рекомендует женщинам употреблять в пищу примерно 25 граммов клетчатки ежедневно. Мужчинам рекомендуется есть 38 граммов. При этом примерно половина чашки вареной чечевицы содержит 8 граммов клетчатки. А половина чашки миндаль - почти 9 граммов. Чашка овсянки содержит 4 грамма, чашка чернослива - около 6 граммов.

Клетчатка защищает от сердечно-сосудистых расстройств, пневмонии, астмы, инфекционных болезней, а мужчинам - еще и от рака, ведь клетчатка способна привязываться к агентам, потенциально вызывающим рак. Лучше всего работают зерновые вроде темного риса, пшеницы, чечевицы.

Если падать,
то лучше с коня,
чем с осла.

Русская народная
поговорка

“САМУРДИН” МЕКТЕБ

ЧИ КЛАССИКАР

МИРЗЕ АЛИ (1779-1859)

Чехи алим ва шаир Мирзе Али 1770-йисуз Ахцегъа дидедиз хъана. Сифтедай ада Ахцегърин ва гугъуьнлай Аракандин медресада чехи алим Саид эфендиндин гъилик келна. Ада араб, фарс, туьрк ва урус чалар хъсандиз чирнай. Ам Рагъкъечдй патан халкгарин медениятидх галаз мукъвай таниш тир.

Вич дериндай дувъядин гъаларин гъавурдик квай Мирза Али Дагъустан Россиядик эчелунин ва урус халкдин лезгийрин алакъяр мягъкемарунин терефард хъана.

Мирза Али гзаф зурба шаир тир. Ада сифте яз шариятдин ва диндин татугай гъалариз акси фикирралди тафаватлу тир муьгъуббатдин лирика яратмишна. Шаирди «Келледай», «Заг1 туш» ва маса шиирралди вич и дувъядин багъа няметрал, адан инсанрал ашукъ тирди малумарнай. И кар себед яз чи халкъ вилдикди физ акси ксари Мирза Алидиз хейлин туьгметдин чалар тугълуьрнай. Амма шаирди чпин «мефтлрал пас алай», халис илимдйвай кьерех, гъакан «къундармаьр тугълуьрдай лавгъа ксариз» вилкьедиз жавабар ганай ва халкьдиз илим чируниз, савадлувал хкажуниз эвернай.

Вич гзаф акъудлу ва лугъуз тежедай къван зурба дувъякъатлунар авай кас тир Мирза Али эфенди ал-Ахты (гзаф чешмейра адан твар ик1 къенва) чи тарихда гъакни хайи халкъ са бязи зулумрикай азад авур кьегал лезги хъиз гъатнава. Урусрин император I Никола ам вуж кас ят1а чир хъайндай1а кьулуьх лагъанай: «За адз гъик1 разивал къалуьна кланзават1а, куй1а ад вичи лугъурай.» Императордин гафар агакъайла шаирди лагъанай: «Заз заг1ни герек туш. Амма захъ жуван халкъ патал ийир са т1алабун ава. Зи халкъ залан шарт1ара яшамиз жезвайди фикирда кьуна, мумкин ят1а пагъади ам 10 йисан харжийрикай азад авурай.»

I Николая гъакькъатгани адан т1алабун кьилиз акъудна. 10 йисуз лезгийривай харжи къачунач. И кардин гъакьиндай Урусатдин архивра хейлин материаларни ава.

Мирза Алидин гъакьиндай кхъей урус, немс ва инглис авторри адз «виридалайни акъудлу кьил» хътин твар ганай. Къафкъазда муьризмдин бине кутур, Шейх Шамилан муаллим хъайи чи чехи алим Шейх Мегъамед Ярагъвиди вичин «Асар ал-Ярагъи» ктабдин «Гъвечи къасида» твар ганвай чукуна хъенай: «И къасида фагъиррин фагъир Мегъамед ал Ярагъиди твар-ван авай алим, вичин тай авачир илимдин хиридар, алмирин даях, чехи шейх, халкьдиз акъудлу рехъ къалурзавай, ислам цийи хъийизвай, нурлу гъед хъиз инсанрин хияра авай мичивилер чукурзавай зи играми стха, Аллагъдиз риклин сидкьидай икрам ийизвай Шейх Мирза Али эфенди ал-Ахтыдиз пишкеш ийизва ва ада куй1а чун патал кве дувъяни нурлу ийизвай рехъ давамар хъувурай.»

Мирза Алиди поэзиядин теориядиз, мусурманрин ихтиярриз, теологиядиз, физикадиз, математикадиз, философиядиз талуькъ гзаф марагълу эсерар хъеннай. Адаз лезги, араб, фарс, туьрк ва урус ч1аларилай гъейри Дагъустандин халкгарин са шумуд ч1ални ч1адай. Ада Ахцегъа кардик кутур медреса неинки Дагъустанда, гъакни вири Къафкъазда гзаф чешнелу медреса тир. Ина келун патал Къафкъаздин вирирай инсанар къедаи.

Пудра Меккеда Гъаждин зияратда хъайи Мирза Алиди араб уьлквейрай ва Туьркиядай гзаф кыметлу ктабар гъанай. Адан ктабхана Къафкъаздин виридалайни девлетлу ктабханайрикай сад тир. И ктабханада гъакни Къафкъазда са касдивни гвачир 500 жилд ктабар к1ават1навай.

Мирза Али кьуд ч1алал кхъенвай са шумуд «Диван»дин, араб ч1алал кхъенвай шииррин ктабдин, 1849-йисуз Шейх Шамила вич есирда хвейла кхъей «Дивандин», пайгъамбар ва накъшбед тарикъатдин регъберар тесниф авур шииррин ктабдин, философийдин важиблу меслаьириз талуькъарнавай са шумуд эсердин, «Тиб» твар ганвай, медицинадиз талуькъарнавай ктабдин ва маса кыметлу эсерин автор я. Гъайиф къедаи кар ам я хьи, Мирза Алидин лезги ч1алал кхъенвай, «Са клус хпен хам» твар ганвай шииррин ктаб къедалди жагъурна к1елдайбурув агакарриз хъанвач. Лаьки Гъасан Къузунова XIX виш йисан эхирра Мирза Алиди араб ч1алал кхъенвай шиирар санал к1ават1на адан «Диван» гъазурнай. Алай вахтунда «Диван» Россиядин ИА-дин Дагъустандин Илимдин Меркездин гъилин хат1арин фондуна хуьзва.

Авайвал лагъана к1анда хьи, материалар гзаф аватлани, Мирза Алидин яратмишунар гъелени тамам ахтармишнавач. Адан яратмишунрихъ галаз алакълу мад са месла бегъемдиз чирнавач. Ими Мирза Алидин Шейх Шамилахъ галаз рафтарвилер я. И месладин гъакьиндай сифте яз «Самур» газетди «Халкъ кьуртармишай шаир» твар ганвай макъала (2001-йисан 14 сентябрь, № 12) чап авуна. Га макъаладай ва маса чешмейрай аквазъивал, Мирза Али гзаф чехи лукман тир ва ада лап залан азарлуьризни чара ийидай. Ада вичин буба Агъмедкулидйвай халкьдин жерягъвилин сирер чирнай. А вахтунда шаирди чкадин агъалиьрихъ галаз санал, Ахцегърин к1еледа авай урус гарнизондин аскерризни дава-дарман ийидай. Ада гъатта гарнизондин командир рекъиникай куьгъгъанай. Гъатта Шейх Шамила Ахцегъ элкьуьрна ц1арц1е турлани ада

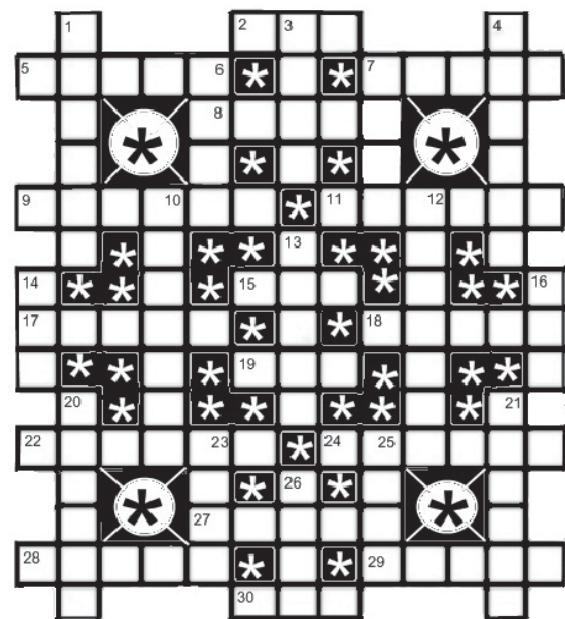
чпел хирер хъанвай урус аскерриз куьмекнай. Гъавилй I Николая Мирза Алидиз разивал къалуьрнай. Мирза Алиди гъакни даяе акъазарун, халкъ муьсibatдикай куьгъгун т1алазавай.

Мирза Алидин гъа ихътин крарикай Шейх Шамилаз хуш атаначир ва ада шаир есирда кьуна дустагъ авунай. Урусри вичиз к1еледай акъатна фин патал ихтияр гайи Мирза Али вичин чан куьгъгун патал дагълариз кат тавуна, Шамилан кьилив атанай. Адаз Шамил вич гъахълу тирдан гъавурда тваз кланзавай. Гъайиф хьи, чехи сердер сифте адан гъавурда акъунач ва шаир дустагъ авуна. Имамдин наьбири Мирза Али са йисалайни гзаф вахтунда Ириб к1еледа хвена. Наьбири адз къарши гзаф гъахъсузвилер авунай ва гъавилй шаирди абуроз айгъамар квай шиирар кхъенай. Ина ада кьелемдиз къачур «Дивандин» суракъ вири Дагъустандиз ч1анай. Эхирни Шейх Шамила Мирза Алидихъ галаз мукъувай суьгъбет авуна ва ада шаир гъахълу тирди къатлана. Вичиз азабар ганатлани, Мирза Алиди Шамилан аксина са чар къванни кхъеначир. Шаирдин кьегъалвилер акур имамди ам дустагъдай азад авуна ва 70 йиса авай шаирдиз 17 йисан са таватдихъ галаз эвлениш жедай ихтияр гана.

Мирза Алидин шиирар лезги поэзиядин халисан жавагъйар я. И шиирар фикиррин деринвилелди, ч1алан иервилелди, рифмайринни тешпигърин девлетлувилелди тафаватлу жезва. Ада вичин шиирар гъафни-гзаф «Ахцегъ шаир» лакабдиз кхъенай.

КВЕЗ ЧИДАНИ?

- 1040-1110-йисара яшамиз хъайи машгъур лезги тарихчи Маммус ибн ал-Гъасан ад-Дербенди ал-Лезгиди Халифатдин Семеркьенд, Бухара ва Багъдад хътин шегъерра чирвилер къачунай. Багъдада са шумуд жилдинин «Багъдаддин тарих» ктаб кхъей машгъур алим ал-Хатиб ал-Багъдадидйвай чирвилер къачур Маммуса «Тарих Баб ал-абваб ва-Ширван» («Дербентдин ва Ширвандин тарих») ктаб кхъенай.
- 1743-йисуз Дербентда Набир шагъдин аксина бунт къарагъарай агъалиьриз Хуршуд бегди ва Сефи бегди регъбервал ганай. Шагъди тайинарай Дербентдин гъаким Мегъамед Али Афшара бунтчийриз дуван кьунай. 100 касдин кьилер ат1анай, 150 касдин вилер акъуднай. Цийи гьулгъуладикай кич1е хъайи Набир шагъди Шамахидин хан Гъейдар чехи къушундин кьиле аваз Афшараз куьмек гуз рактурнай. Самур вацун кьерехда лезгийри хандин къушун кук1варнай.

Кроссворд

- Дузъ ц1арара:** 2. Авахъда, авахъда, акъалт1аиди туш, гъикъван катаятлани галатдайди туш. (Миск1ал). 5. Гафунал, къастунал кьели кас. 7. Дегъ девирдин лезгийрин адалатдинни цун гъуц. 8. Четивал, зиллет. 9. Химиядин элементрикай сад (урус гаф). 11. Кларсдин устлардин алат. 15. Ислягъвилин ярж. 17. Килисадин къулдугъчи. 18. Къизмиш. 19. Лезгистандин ярж. 22. Къайда, сирисха. 24. Сагъсуз, нахуш. 27. Туьгъмет. 28. Куьларикай тугълуьрнавай пару. 29. Япониядин са шегъер. 30. Чуьлдин емиш.
- Тик ц1арара:** 1. Цлан устлар (къадим лезги гаф). 3. Алагъдин ч1алахъ кас. 4. Къайи гар галай марф. 6. Винелай алуьк1ади клурт хътин пек. 7. Хъсан ни. 10. Гафаралди гузвай куьмек. 12. Хахолрин уьлкве. 13. Симерикай хранвай женгинин пек. 14. Фу чрадай къул. 16. Азиядин зурба кьеле. 20. «Мукал» гаф Къуба нугъатдалди. 21. Россиядйвай маса къачур США-дин штат. 23. Руфун чилелай галч1урдай гъайван. 25. Кьелемгъгли. 26. Лезги шииратдин «буба».

Тугълуьррайди: Куьргъли КЪАЛАЖУХВИ

OXUCULARA HƏDIYYƏ

Görəsən qəm hansı rəngdədir? Yaşın o, qara rəngə çalır. Bas ağ qəm nə tür olur?

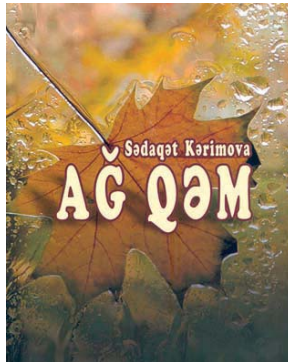
"Azərbaycan" nəşriyyatında yenidən çapdan çıxmış, hələ mətbəə qoxusu getməmiş "Ağ qəm" kitabını əlimə alanda fikrimə bu suallar gəldi. Oxucularını kitablarının adlarından başlayaraq düşündürməyi, kəskin süjetli povest və romanları ilə onların ürəklərinə yol tapmağı bacaran Sədaqət Kərimovanın sayca 17-ci kitabı onun yaradıcılığının pərəstişkarları üçün əsl hədiyyə olacaq. Nəfis tərtibatı ilə seçilən 600 səhifəlik kitaba 2 roman və 6 povest daxil edilmişdir. Onların hamısı oxuculara yenidən işlənilərək təqdim olunmuşdur.

Son nəşr yazıcının oxucularının arzusu ilə işıq üzü görmüşdür. Onun

Azərbaycan dilində çapdan çıxmış nəsr kitablarının hamısı çoxdan satıldığından kitab mağazalarından əliboş qayıdan oxucuları yazıcının elektron ünvanına və şəxsi saytına, eləcə də redaktoru olduğu "Samur" qəzetinin saytına, giley-güzarlarını ünvanlayırdılar. Haqlı irad və təkliflərdən noticə çıxaran yazıcının "Ağ qəm" adlı növbəti kitabının Azərbaycan ədəbi mühitində hadisə olacağına inanıram. Nəşrin redaktoru Azizrin Sevdə, rəssamı Günel Hüseynidir.

Onu da qeyd edim ki, S.Kərimovanın "Acı bal" adlı daha bir irihəcmli nəsr kitabı çapa hazırlanır. Oraya müəllifin yenidən tamamladığı romanı və povestləri daxil edilmişdir.

Roza HACIMURADOVA

ГАФАПАГ

Шабан	- август
Шавкь	- вини дережадин гьисс
Шагьад	- техил регъведайвал кьачудай гьакьби
Шаламкьгал	- акьулдиз зайиф кас
Шанат	- кьелечІ пешер алай, иер ни кьведай хьач
Шатур	- табагъ тавунвай хам
Шемгьгал	- яран сувариз кудай палдум
ШинтІатІай	- нуькІрен са жуьре
Ширтна	- геж тавуна
Шиткар	- акьалтІай кьелечІ
ШтІуьнтІа	- ширин меже авай хьач
Шуьнар	- алафрин амуькьяр
Эвекьарун	- бурж буржунай хькьун
Элебер	- регъуьн яд чІутхвардиз агаькарзавай чка
ЭлецІун	- са нин ятІани тасьирдик кваз кьайдадикай хькатун
Эцекьун	- винел пад кьенез фин
Эчигьун	- куьмекчи яз кьабулун
Яйнах	- шадвилер ийидай мярекат
Якьалдун	- чилел ярх хьун

Qosqar Qaracayli

SEVGİ NAĞILI

Bu yaxınlarda Bakının "Ziya" nəşriyyatı "Sevgi nağılı" adlı şeirlər toplusunu nəşr etmişdir. Onun müəllifi Qosqar Qaracaylı Qəbələ rayonundakı Yeni Dıxızlı kəndinin yetirməsidir. Burada orta məktəbi bitirmiş, əsgərlik xidmətinə başa vurduqdan sonra Soçi şəhərində əmək fəaliyyətinə başlamışdır. Vətəndən uzaqlarda olsa la iliklərinə kimi yurdcanlı, elcanlıdır.

Yalandan, riyadan uzaq həqiqət axtarışında olan 25 yaşlı gəncin qəlbinin saf duyğuları toplanmış "Sevgi nağılı" Qosqarın ilk kitabıdır. Gənc şairin ürəyinin ilhamlı piçiltuları, həyəcan və narahatlıqları səmimi və yadda qalandır. Kitabdan götürdüyümüz bir neçə şəri oxucularımıza təqdim edirik, gənc şairə isə yeni uğurlar arzulayırıq.

"SAMUR"

MƏNİM SEVGİ NAĞILIM

Sən mənim hər səhər doğan Günəşim,
Sən mənim hər axşam çıxan Ayımsan,
Sən mənim çiçəkli, güllü gülşonim,
Sən mənim Tanrıdan gələn pəyimsan.

Sən mənim keçmişim, həm gələcəyim,
Sən mənim taleyim, hər bir anımsan,
Sən mənim gözümlün yaz şalənsi.
Sən mənim damarda axan qanımsan.

Sən mənim ürəyim, qəlbim, varlığım,
Sən mənim şəkərim, qəndim, noğulum,
Sən mənim sevgidən şirin nağılim,
Sən mənim bitməyən cavanlığımsan.

BİR ÜRƏK VAR

Bənövşə tək boynu bükük,
Bir ürək var gülüm məndə.
Daxma kimi uçuq-sökük
Bir ürək var gülüm məndə.

Yana-yana hey ağlayan,
Sevgisini soraqlayan,
Şeir yazıb, kədər yuyan
Bir ürək var gülüm məndə.

Göz yaşıyla gül bəsləyən,
Xoş sözüylə dil bəsləyən,
Gecə-gündüz yol gözləyən,
Bir ürək var gülüm məndə.

Qar geyinib qişa dönmüş,
Nəsrətindən daşa dönmüş,
Qəfəsdəki quşa dönmüş
Bir ürək var gülüm məndə.

Öz-özündən sevgi uman,
Sevgi iman, sevgi güman,
Dərdindən alışıb yanan,
Bir ürək var gülüm məndə.

QƏBƏLƏMƏ APAR MƏNİ

Olsa da boran, tufan, qar,
Gözlərim kor, qulağım kar,

Yalvarıram sənə yollar,
Qəbələmə apar məni.

Baharında gül dərməyə,
Qışında qarda gozməyə,
Qalan ömrümü sürməyə,
Qəbələmə apar məni.

Arzular ulduz sayında,
Nə qış, nə də yaz ayında,
Payızında, lap yayında,
Qəbələmə apar məni.

Dərd-qəmimi bilmək üçün,
Göz yaşımı silmək üçün,
Torpağında ölmək üçün,
Qəbələmə apar məni.

Mən məhbəsus, qürbət məhbəb,
Vətənsiz dözərmə bir kəs,
Qoyma qalım burda əbəb,
Qəbələmə apar məni.

ША, ЛЕЗГИ ЧІАЛАЛ РАХАН!

*Зегьметдин тарсар
Уроки труда*

Инсан зегьметди хкажда.
Труд возвышает человека.

Зегьметдал рикл хьуни инсандин кьилихяр хьсанарда.
Трудолюбие улучшает характер человека.

Фу тІурдалай кьулдухь столдалай кьанар кІватІиз куьмек гайи аялар зегьметдиз фад вериш жеда.
Дети, помогающие после еды убирать со стола, быстро привыкают к труду.

КІвалахиз кІан тийир инсан кагьул жеда.
Человек, который не любит трудиться, становится ленивым.

Гьавилэй аялриз гьвечІи чІавалай зегьметдин тарсар гуи герек я.
Поэтому с малых лет детям надо привить уроки труда.

Ихьгин тарсар хизанда дидедини бубади гуда.
Такие уроки в семье преподают мать и отец.

Чехи хизанра и кар чІехи дидединни чІехи бубадин хивез гьатда.
В больших семьях эту обязанность выполняют бабушка и дедушка.

Аял чІавалай кІвале гьардаз вичин кІвалах хьана кІанзавайди я.
С детства дома у каждого должна быть свои обязанности.

Зегьмет - виридалайни хьсан муаллим я.
Труд - самый лучший учитель.

1 июня 2013 года в г.Баку пройдет художественно-литературный вечер посвященный 60-летию юбилею писателя-журналиста Седает Керимовой.

Вход на мероприятие будет по приглашениям. Желающие принять участие на вечеру должны заранее обратиться в редакцию газеты "Самур".

Тел (012) 432 92 17

ВНИМАНИЮ ЧИТАТЕЛЕЙ!

В районах республики на газету "Самур" можно подписаться коллективно и индивидуально в любое время.

Годовая подписка составляет 15 манатов.

В редакцию газеты "Самур" требуется девушка со знанием лезгинского, азербайджанского и русского языков, владеющая компьютерными навыками.
Тел.: (012) 432-92-17

Продается двухэтажный дом в Гусаре
Постоянная вода, телефон, газ, фруктовый сад.
Цена договорная. Конт.телефон: (050) 734-14-55

Фирме, находящейся в Ени Ясамале г. Баку требуются женщины умеющие печь лезгинский цІкан, шакІукІа, чар авай фу.
Тел: /050/ 402-70-70

SAMUR

Баş redaktor
Sədaqət KƏRİMOVA

Redaksiyanın ünvanı: AZ 1073 Bakı, Mətbuat, prospekti, "Azərbaycan" nəşriyyatı, 3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.
www.samurpress.net
www.sedagetkerimova.com
e-mail:sedagetkerimova@gmail.com

Hesab nömrəsi
26233080000
"Kapital bank"ın 1 saylı Yasamal filialı
kod 200037
VÖEN 130024708

Qəzet Azərbaycan Respublikasının Mətbuat və İnformasiya Nazirliyində qeydə alınıb.
Qeydiyyat nömrəsi - 78

İndeks: 5581

Tiraj: 3000

Tel: (012) 432-92-17

"Zaman" mətbəəsində çap olunmuşdur